

Шта дјела добар свештеник?

Добар свештеник усрдно се Богу моли, свагда о Богу и небеским благама мисли и размишљава; чита и поучава се у ријечи божијој, која је у св. писму а особито у новом завјету, те све истражује што је Богу повољно и угодно.

Он као посљедоваатељ св. Апостола, држи се предања и по могућности испуњава правила апостолска, правила седам васионских и дванаест помјесних сабора, које наша св. православна црква признаје и по њима увијек се управља.

Добар свештеник, како у храму божијем, — гдје се правосјерни на молитву скупљају, — тако и у дому, на збору и на сваком мјесту, свршава прописана св. таинства и сва у опште богослужења и чинодјејства, тачно и на вријеме, срцем пуним смјерности, страхом божијим и срдачном вољом. Он се при том труди да докаже присуствујућим Христјанима: благотворну силу православне цркве и њезиних најистинитијих и правилних обреда, које он као слуга винограда Господњег — као сјејач у њиви божијој — обавља, па тиме код својих парохијана пробуђује пламену љубав,

благодјелна чуства и тврду и непоколебиву вјеру.

Он као добар свештеник, као учитељ народни даје народу духовну храну, он га учи свагда и свуда а највише у цркви недјељом и празником. Он као духовни лекар зна које су мање код његовог народа, које су навике што га тару, тјелесно и материјално уназађују.

У доброг свештеника са његових усана, из срца његовога излази истина, а свето Еванђеље служи добром свештенику за непресушни извор, из којег црпи живу воду, те жедне душе свога православног стада и парохијана напаја; па настојава, да се све оно и у дјелу извршује, што он као добар пастир учи и проповиједа.

Добар свештеник зна да он треба да буде своме народу живи образац правде, поштења, умјерености, уздржљивости, пристојности, милосрђа, вредноће и штедљивости.

Добар свештеник као чувар свога стада, увијек је будан и пази да му ниједна духовна овчица — ниједна христијанска душа не зађе на клизав пут,

заведена лукавијем духом, рђавом пле-вели и злом науком. Он пази да његова паства не падне у замке празновјерице и предрасуда, а тиме да се не поквари карактер православног Христјанина.

Добар свештеник стара се како ће опали морал у својој парохији подићи, како ће се лијепи религиозни и српски обичаји његовати и очувати међу његовим парохијанима; а оне пак лоше, који су се увукли у народ његов, и који су противни духу православне цркве, вјере и народности — ради да их искоријени.

Он бодрим оком својим добро пази да се међу његовим стадом не појави онакових људи, који би проповиједали рђаву науку и омаловажавали смисао и начела православне вјере, цркве и св. догмата, и заводили друге на странпутицу; те и ако се који такви нађе, најприје добар свештеник се за њега Богу моли, да га Бог окрене на прави пут, потом савјетује га истином православне вјере, у којој сваки човјек добија помиловање и спасење, ако се покаје за своје преступе.

Добар свештеник свагда а највише при исповјести, немарне и велике грјешнике — не гледајући на лице, стање и занимање — укорава по ономе праву, које му је повјерено и дано од једне, свете, саборне и апостолске цркве и св. Отаца; напомиње им да ће за своја дјела одговорати пред Богом на дан страшног суда Његовог. Кајућима, који са скрушеним срцем гријехе своје признају, прашта милосрђем Оца небеснога, јер истина ријеч је сваког примања достојна, и Христос је дошао на свијет да грјешнике спасе, вели св. Апостол.

Добар свештеник изналази све могуће начине, да код својих појединих парохијана — немарних Христјана — разбуди успавану љубав према цркви, и да му парохијална црква његова буде многобројно посјеђивана у недјељне, празничне и светачне дане.

Он као добар свештеник и руковођа народни, мотри на начин међусобног живота и обхођења својих парохијана; па завађене мири, препоручујући уза-

јамну слогу и љубав друг ка другу; ожалашћене храбри, пострадале тјешти са ријечима: да се Богу предаду и њему се свесрдно моле.

Добар свештеник никад не пропушта да му ниједан Христјанин и Христјанка многоболна и смртна остане неисповијеђена и причешћена св. тјелом и крвљу Христа Спаситеља, а тиме да га приправи, да слободно и неустрашимо дочека час умрли по примјеру Господа Исуса.

Добар свештеник учи дјецу и млађе на сваком мјесту и у цркви, а особито при исповијести и другим црквеним и вјерским обредима, кад се нађе у кући свога парохијанина, да слушају и поштују своје родитеље и све старије људе; он као добар пастир, по примјеру Спаситељевом, призива и доводи невину дјечицу себи, те их упознава и учи најпотребнијим молитвама и знаку часног крста, како ваља стављати га на себе. Родитељима пак и старијима, добар свештеник налаже и препоручује да се брину о васпитању свога подмлатка у духу православне вјере и миле народности српске.

Добар свештеник не заборавља и није немаран, него настојава, да се у његов народ — међу парохијане његове — уносе ваљане књиге и листови духовно-моралног и поучног садржаја, да им осллади читање, како би се његово стадо и умно (упознавши своје потребе) и материјално подигло.

Добар свештеник никад с ума не смеће да своје парохијане наведе и упутити на стазу благочестивога и богоугоднога живота и христјанског владања, јер он зна као добар свештеник, да тако наука Христова и православна вјера прописују њему, па и сам све оно чини што је год истинито, поштено, пречисто, прељубезно, славно вели св. апостол Павле.

Добар свештеник труди се да својим благим поступком, без пријекорним животом стече љубави и задобије срце и наклоност својих парохијана, и да се приближи своме стаду; он зна да без тога не да се ни замислити, да ће његова

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

поука — његови савјети уродити обилатим плодом, и да ће га његови Христјани слушати и поштовати. Он и то зна да кад као добар пастир учи другога да богоугодно живи и влада се, да и сâм треба да је такав да дјелом засвједочава и да свијетли међу вјернима по ријечима Христовим: Ви сте сô земљи, ако сô обљутави, чим ће се осолити?

Она већ не ће бити ни зашто, осим да се проспе на поље и да је људи погазе. Ви сте видјело свијету; не може се град сакрити кад на гори стоји, нити се ужиже свијећа и меће под суд, него на свијетњак, те свијетли свима, који су у кући. Тако нека засвијетли ваше видјело пред људима, да виде ваша добра дјела и славе Оца вашег, који је на небесима.

Из црквенога права и црквене праксе.

Пише Т. Алагић професор богосл. на Рељеву.

(Наставак.)

IV.

О тајни покајања.

Покајање је тајна, у којој човјек Хришћанин, откривајући душу своју самоме Богу пред освешеним слугом његовијем, добија од њега опрштење за гријехе своје, ако се истинито раскаје.

Тајну покајања, као и све друге тајне православне цркве, установио је сам Господ наш Исус Христос. Што год свежете на земљи, биће свезано на небесима, и што год разријешите на земљи, биће разријешено на небесима — рекао је Господ својим ученицима (Мат. 16. 19.). И желећи, да та власт, коју он даје ученицима својима, буде освештана св. Духом, рекао је: Примите Дух свети, којима опростите гријехе, опростиће им се, а којима задржите, задржаће им се. (Јов. 20. 22. 23.). — Апостоли су предали пошље ову власт својим наслѣдницима — епископима, а епископи предају је посредством својих грамата (писама) презвитерима, који се онда духовницима називају (картаг. саб. пр. 7. и 43; цркв. истор. Инокентијева III. вијек).

Дужност духовника или исповједача веома је важна; по томе, што цијелъ исповиједи није само та, да вијерни преко свештеника добије опрштење гријехова од Бога, него још и та, да се умири савјест његова, да се пробуди у њему љубав и тежња к добру, да се утврди у њему вјера у заслуге Спаситеље, и надежда на милосрђе божје, које не ће, да умре грјешник, већ да се обрати и да живи буде (Јез. 33. 11.), те, да тако отпочне живити новим и бољим моралним (нравственим) животом.

Ради очувања важности ове тајне, њези-ног редовног и правилног вршења, црква одређује, колико шљеди:

1. Духовник мора бити православни свештеник, јер јеретик и одступник нема моћи,

да разрјешава од гријехâ (Прав. испов. дио I. одг. 113.). Њему се приписују она добра својства, која требник у предговору чина исповиједања ређа. Њега Господ назива устима својима, ако обрати грјешника (Јер. 15. 19.) и на против, иште крв грјешникову из руку његовијех, ако грјешник погине са немара његовога (Јез. 3. 18.). — Поступак свештеников при исповиједању тече овако:

а) Прије свега ваља упозорити исповједника на његове гријехе, почињене дјелом, ријечју, мислима, хотимично или нехотимично, и за које га је гризла савјест, или и сада га још гризе.

б) Исповједника треба склонити, да жали, што је учинио гријех, и да се искрено каје за гријехе своје.

в) Питати га, је ли са сваким у миру и љубави, и ако није, послати га, да се помири с браћом својом, јер само тако прима Господ дар, што га ко приноси ка олтару (Мат. 5 23. 24.).

г) Позвати га, да открије своје гријехе своје духовноме оцу, и да не претаји, ни једнога гријеха, због тога, што се стиди казати га, или, што се боји, да га не би свештеник коме казао, или, што га је учинио у болести, ушљед какве нужде, или службене обвезе, или најпошље, ушљед наговора друге особе.

д) Туђега парохијанина, ако врло важни разлози противно не говоре, треба одбити, тим прије још, ако је одлучен, по гласу правила апостолскога 12. Такова треба послати уз нужни савјет и поуку к његовоме свештенику, од кога је побјегао за то, што се није поправио. (Књига о дужн. гл. 99.).

ђ) Не треба исповиједати све заједно, у један мах, дјецу, која су прешла 10. годину, и читати им само разрјешителну молитву, говори књига о дужностима свештенства парохијалнога (гл. 100.), која укорава оне, који поступају тако, особито са младићима и дјевојкама,

које су навршиле већ 15. годину. Ако имаде много исповједника, треба исповјед продужити други и трећи дан, па и читаву седмицу. У случају, да когод опет сагријеш до причешћа, може се на ново исповједити. (Књ. о дужн. гл. 100.).

е) При испитивању исповједника треба бити пристојан и озбиљан, пазити на узраст, спол, васпитање и сталеж исповједника; не треба се упуштати у потанко ређање тјелесних гријехова, јер би се тијем могло повриједити морално чувство исповједника, и могао би сазнати за такав гријех, кога прије није познавао (књ. о дужн. гл. 101.).

ж) Не треба правити разлике међу богатом и сиромашом и првоне ласкати, а с другим се опором понашати; треба у овој дужности свима једнак бити, а од никога не треба награду за то тражити, јер би се такав свештеник уподобио Симону волхву, који хтједе, да купи благодат св. Духа за новац од апостола Петра (дј. ап. 8. 9—24; VI. вас. саб. пр. 23.).

з) Исповједнику треба протумачити 10 заповиједи божјих, и питати га пошље тога, да ли испуњава заповиједи божје, ако не, казати му, да ће лишен бити благослова божјега, и да ће га постићи гњев божји, разне биједи на овоме, и страшне муке, на ономе свијету.

и) Треба узети у обзир каквоћу гријеха, и како је расположен онај, који се каје (VI. вас. саб. пр. 102.). По каквоћи дијеле се гријеси на проштене, који не лишвају благодати св. Духа (1. Јов. 1. 9.; Римљ. 7. 14—15; 8. 1.) и смртне (Римљ. 8. 13.; 1. Кор. 6. 9. 10.; Гал. 5. 19—21.), које св. Јован Златоусти срањује са смрдљивијем трупом.

2. К тајни покајања може приступити сваки православни Хришћанин, који тврдо вјерује, да ће му се гријеси опростити, ако се истинито раскаже, и да ће се у тајни покајања опет приближити оној невиности, с којом је изишао из воде при светоме крштењу (прав. испов. дио I: одг. 113. 114; књ. о дужн. гл. 95.; извј. учителног служ. бечког изд. лист. 258.). Јер је Господ казао: Ко дође к мени не ћу га истјерати на поље (Јов. 6. 37.). С тога и 52. апостолско правило пријети свргнућем ономе, који одбије кајућега се грјешника, јер тијем жалости Христа, који каже: Радост бива на небу за једнога грјешника, који се каје. На основу овога, сабор лаодикијски правилом 2. ријешо је, да они, који се кају и који су истрајни у молитви, могу бити примљени у опћење (ср. I. вас. саб. пр. 12.; карт. 43. 45.; Вас. вел. 84.; Григ. Нис. пр. 45.).

Свакоме је човјеку нужно, да очисти своју савјест. То изискује већ практичка потреба, која се јавља у његовоме моралном и породичном животу, као члану црквенога и гра-

ђанскога живота. С тога је света мати црква и одредила, да се чеда њезина исповиједају, почињући са 7. годином живота (требник пр. 116.). У овој светој дужности треба, да претходе они чланови црквенога друштва, који згоднији и часнији положај у друштву у опће заузимају. Јер није то доста бројати се чланом друштва, и без икаквих сопствених заслуга, користити се добром његовијем, него част и поштење иште, да се дужност врши, која се човјеку додијели као члану, било ма којег друштва, а камо ли друштва црквенога, које имаде свој особени — божанствени карактер и према томе најузвишенији задатак. — Сваке хвале вриједан је онај свештеник, који води списак свијех исповједника и причесника, јер ту лежи највећа могућност, да он може познати морално стање свога духовнога стада. Ако кога окорјелца нађе, који се гуши у грубоме материјализму, који је јадан изгубио сваки духовни полет, и коме недостаје снаге, да се одупре оној сили, која га вуче у круг животињски, онда треба, да представи ту жалосну околност својој духовној власти, која ће поради својим начином на томе, да се спасе грјешник, и да на тај начин учини услугу и друштву, у коме се такви креће, јер је довољно познато, како је онај човјек, који не осјећа никакав виши позив у себи, свагда склон, да крњи интересе свога ближњега, ушљед чега рађа се неслога и свађа, опасност, која пријети свакоме појединоме.

3. Вријеме исповиједи, јесу четири велика годишња поста, особито васкршњи (велики) пост. Но црква дозвољава вијернима исповиједати се и у остале дане преко године, узимајући у обзир душевно стање човјека, случај болести, тешки гријех, ушљед кога не треба одлагати покајање, него ускорити га (апост. пр. 52.; Сир. 5. 4—6; књ. о дужн. гл. 91.). Предходна спрема може се смањити у нужди на 7 дана, а у крајњој нужди и на три, па и на један дан (види извј. учит.).

4. Како свештенослужитељи морају у свему давати лијеп примјер другима, то црква наређује и жели, да се и они исповиједају, јер неочистивши себе од гријеха *исповједанијем* *уштиним пред духовним оцем*, не могу литургисати (извј. уч. у служ. б. изд. л. 229.) *Ашче не покашесја вси такожде пошибнеште* (Лука 13. 3.). — Исповјед свештеника бива обично у вријеме св. четрдесетнице, или у вријеме од Васкрса до Духова (Шагуна, бивши православно митрополит румунски, у својој књизи: Compendium des kanonischen Rechtes = Кратко изложење кан. права, § 64.). Ако није одређен опћи духовник, онда се исповиједају свештеници код дотичнога протопрезвитера, или најпошље, код другог брата у Христу, који се одликује својим благоразумијем и својом благо-

частивошћу. Духовник издаје исповједну свје-доцбу, која се мора поднијети претпостављеној духовној власти.

5. Глувонијема могу открити своје гријехе посредством сходних знакова, с којима се свештеник треба упознати преко сродника и укућана дотичнога. Исто тако моћи ће сазнати и за морално стање у опће глувонијевога. Ако је тај писмен, онда може написати своју исповијед, а свештеник ће одмах чим је прочитао, сагорјети тај папир и то у присуству исповједника. — Ако исповједник говори туђим језиком, и свештеник га не разумије, онда треба гледати, да онај исповиједи посредством знакова своје гријехе, јер кајање се грјешниково познаје на пр. по томе, ако руке склапа, бије се у прса, узима крст у руке и љуби га и непрестано у њега гледа, ако подиже очи к небу и т. д. (види практическог наставление за душеп. саставио по Бранду и Келеру, бивши прото у ср. Карловцима П. Николић).

Ако је какав изванредан случај, на пр. напрасне смрти, страдања на мору или кошну, онда се може предузети исповијед у кратким пртама, па и без епитрахиља, без кога, знамо да се не може вршити никаква свештена радња. Та би исповијед могла гласити овако: а) признаје ли он пред Богом своје гријехе, и каје ли се за њих; б) вјерује ли у Исуса Христа као у Искупитеља; в) уздали се у безконечно милосрђе божје и у опроштај гријехова; г) хоће ли, ако оздрави, загладити своје гријехе, добрим дјелима. (Нечаев: Практ. руков. дла свјашченосл. § 69. у примједби).

6. Ако онај, који се каје, није показао достојне плодове кајања, тада му духовник, по праву, које му црква даје, одреди епитимију (2. Кор. 2. 6—8), т. ј. црквени кар или канон против сагрјешења, да би не смијући се причестити за неко вријеме, осјетио кривицу своју, и сачувао се, да не буде осуђен као недостојан причасник, крив тијелу и крви Христовој. Епитимија не сматра се као каква судска казна, која човјека због извјесних гријеха лишава односних права и добара за увијек, већ се сматра за средство, којим се један лијечи према упутству духовнога љекара, од својих духовних болести, а други се застрашава, да не падне у сличну болест (Макарије: Догм. богосл. од 1857. стр. 341.). Исповијед није судница него љекарница говори св. Јован Златоусти; њоме се не мучи грјешник, него му се даје опроштај од гријехова. — Епитимија је нужна за онога, који није у стању другачије одустати од својих грјеховних навика, и по томе она, састојећи се из добрих дијела на пр. из молитве, поста, милостиње, путовања у св. мјеста и т. д. (прав. испов. дио I. одг, 103.), имаде да лијечи болести оним, што стоји насупрот страсти, од које грјешник страда (Григ.

Нис. пр. 6.). Тако: онеме, који је неумјерен и неуздржљив, треба одредити пост, себичњаку и тврдици, дијелење милостиње, невјернику честу молитву и поклоне. Свакако треба одређивати онаку епитимију, коју је у стању грјешник да изврши (књ. о дужн. гл. 96.).

За гријехе, који су учињени тајно, одређује се тајна епитимија, а за јавне гријехе, који служе на саблазан другима, одређује се јавна епитимија (књ. о дужн. гл. 97.). — Одлучити кога, да не опћи са вијернима, или да не иде у цркву, може само епископ, а ускратити причешће имаде право сваки свештеник.

По правилима свете наше православне цркве, може разрјешити од епитимије само онај, који је одредио епитимију. Ако је когод одлучен и пошао другоме, да га прими, томе се продуљи одлучење, као таковоме, који је слагао и преварио цркву божју (ап. пр. 13.). Обзиром на начин кајања, може епископ смањити или повисити епитимију (I. вас. саб. пр. 12.; VI. вас. саб. пр. 102.; анк. саб. пр. 2. 5. 7.; Петра Алекс. пр. 11.; Вас. вел. пр. 2.; Григ. Нис. пр. 4. 5. 7. 8.). Ако је презвитер или ђакон — говори апост. правило 32. — одлучен од свога епископа, не мора бити примљен од другога, него само од онога, који га је одлучио, осим случаја, да умре епископ, који је истога одлучио, (види сард. саб. пр. 13.).

Древна црквена правила односно епитимија, доста су строга на пр. онеме, који хитично учини убијство, ускраћује се причешће за 20 година; прељубодјеју 15; кривоцветцу 10; блуднику 7; крвосмјеснику 20 и т. д. (Вас. вел. пр. 52—59. 64. 67.). Та је строгост у своје вријеме била нужна, при онаковим саблазнима поганских народа, при оном страшном гоњењу, и црква је била принуђена онакове мјере употребљавати. Но како оци црквени, тако и древни сабори црквени, нигда нијесу примјењивали ова правила безусловно; шта више увијек су препоручивали пастирима црквенима, да пазе на каквоћу гријеха, на душевно стање, на спољашњи положај, на живот грјешника прије и пошље гријеха (Вас. вел. 34.; VI. вас. саб. пр. 102.; I. вас. саб. пр. 2.; анк. саб. пр. 5; карт. саб. пр. 52.). — На другим саборима одређено је — говори Валсамон у своме тумачењу на 102. пр. трулскога сабора — да епископ, који имаде право везати и дрјешити не мора се држати свагда правила, која се односе на епитимију, него треба, да означи епитимију сходно лицу, које се каје, т. ј. сходно његовоме узрасту, расположењу и способностима и да при томе узме у обзир каквоћу гријеха, јер на тај само начин, моћи ће се извјесној болести сходан лијек дати. (Правила св. ап. св. соб.... Москва 1871.).

7. Свештеник је строго обвезан тајити грјех, што му га је неко открио при испо-

виједи. Од овога правила не смије се одступити ни у каквоме случају, јер кад би се дозвоља вала изнимка, тад би се подкопао темељ покајања, и утр'о пут правоме кварању људскоме. Правило 75. номоканона у требнику говори у томе погледу ово: „Духовни отац, ако открије

коме гријех исповједника својега, има епитимију: три године да не служи, осим само да се причести једном у мјесецу, да прави сваки дан сто поклона. Грађански закон пак говори: Таковоме треба извадити језик на затиљак.

(Наставиће се)

Неколике ријечи о васпитању дјете.

Познато је, да се дјеца одликују особитом примљивошћу, јер све што виде или чују брзо приме, и то им остаје у души упечатљено, да се никад не изглади. Примјери дакле и живот родитеља одређују правац дјечије будућности а доста и околина утиче. С тога има пуног мјеста српска пословица: „Шта раде дјеца? — Оно што виде од оца“ и друга: „Какав отац такав син“ или „каква мати таква кћи“. Врлине или м'ане које дијете у младости прими и усвоји те се доцније развијају и према томе какове су доносе плод добар или зао.

О томе како се има од стране родитеља поступати при његовању и васпитању дјете има јасних и добрих упустава, књига, које су врло нужне свакоме, коме је Бог дао од срца порода а зна читати и може, вољан је и жели све могуће чинити да му пород буде свијетла лица на дивану — дика својих родитеља и народа из ког је поникао.

Овдје ми не можемо износити каквих правила, намјера нам је позвати се и упозорити наш народ на ово питање, које је важно од најважнијих.

Прије свега нужно је истаћи, ко више доприноси васпитању дјете, док су ова у добу до поласка у школу? Свакако родитељи. Узевши у обзир да је мати више везана за кућу и упућена дјети, излази да мати у том има главну улогу. То у неколико правда и народна изрека: „Кућа не стоји на земљи него на жени“. Но и то стоји: „Гдје нема главе, нема ни узглавља“. Па имамо ли ми у народу нашем отаца — матера, који ће оправдати толико повјерење, који ће ту дивну задаћу: васпитати и како треба изобразити своју дјецу, достојно обавити моћи? На жалост, не можемо се поносити ни похвалити. По варошима влада раскош, сујета... По селима незнање и друге тешкоће... А истина је какове основе донесе дијете у школу на тима се и развија, и тешко је да може школа рђаве и штетне клице, које је дијете већ задобило сасвим уништити. Овдје је нужно да се обазremo у прошлост и запитамо: ко је људству дао и одњеговао толике људе великане? — Ко је даровао Христовој цркви, једног Златоуста, једног Глигорија Богослова, једног Василија Великог и многе друге светитеље, поборнике еванђелске истине — Христове науке? Одговор

је: све, побожност, скромност, челични карактер и мудрост њихових родитеља, особито матер'а. Узвемо за примјер Мојсеја. Оног времена кад се он родио, живио је народ јудејски у таким околностима да је морао сав пропасти, јер ишло се за тијем, да се народ тај затре а тиме, што су сва мушка дјеца бацана у воду — убијана. Десило се да је Мојсеја, пошто је био бачен у воду, нашла царева кћер, која дијете да извадити и у царски двор однијети да се тамо одхрани и васпита. И чудно! Баш његова рођена мати постане му дојиља. И та имајући и доцније приступа у царском двору, открила је своје сину све шта је и како је, и улила је у његову млађану душу таку љубав свом народу и вјери, да је овај презрјевши све удобности царског двора примио свог народа ствар у руке и спасао га. Па и први Христјани усадивши у срца своје дјете страх Божиј, љубав еванђелској истини шиљали су их и у незнабожачке школе, но ова су с тога баш излазила не ослабљена него утврђена и већма ојачана у правој вјери, дочим су тамо могла сазнати разлику и потпуније упознати лажљивост и ништавило идоло-служења.

Данашње вријеме јест вријеме слободе и слободног исповједања вјере. Данас се и грађанске власти својски брину о школовању дјете и о изражаењу народном, не пазећи на то ко је које вјере и народности, допуштајући и идући на руку да се свака вјероисповјест и у свом духу развија. Па ипак тако сјајних и успјешних посљедица мало је видити, а чешће је чути да се отац и мати туже да их дјеца не поштују, да их не слушају и т. д. Па откуда је то и гдје томе лежи прави узрок? — Ако га ко тражи и испитује не ће га наћи нигдје у другом чему већ у домаћем начину васпитања.

Хоћеш ли да ти шћи и син буду послушни, то од најранијег дјетињства њиховог упућују их истини, богобојажљивости и науци Господњој. Тамо и ту ће научити да треба љубити Бога више него ишта а ближњега свога као самог себе. Сазнаће ко им је ближњи и какве дужности према коме имају као и то, да су им родитељи послје Бога први и најпречи добротвори, које морају и требају да поштују, па тек онда да поживе сретно и дуговјечно на земљи. А да се то постигне захтјева се од родитеља

да иду путем хришћанске науке и морала, путем дакле истине, правде, поштења, чисте а скромне побожности, путем на коме стоји написано: „Чини добро некај се, чини зло надај се!“

Овај вијек јест вијек напретка али за оне који настоје скрштених руку, већ све што се може чине да знањем — просвјетом оснаже дух и њоме осигурају свој опстанак.

Школе, корисне и поучне књиге и листови јесу носиоци тога напретка, те струје, која људство упућује и носи сретнијем стању, стању каквог је небесни Отац намијенио човјеку. И ми оставимо дакле оно: „Плети kotaц као и отац“ и „Овако су и моји стари радили, па им је добро било“ па примајмо и усвајајмо све, што ће нам знање и свијест развијати а имање побољшати. Не оклијевајмо! И у то име шаљимо дјецу нашу у школу. Ми пак који знамо читати, набављајмо и читајмо поучне књиге и листове. Отуд ћемо се научити много нечему што ће нам служити на срећу нашу; но не примајмо све за готово, него одаберимо оно што се слаже

са особинама и осјећајима народним. Но невоља је што већина народа нашег живи у таким околностима, да му је немогуће слати дјецу у школу, нити књига има тамо приступа. Куће по селима су раштркане и ријетко да у ком селу школа и може бити. Огријешили би се и не можемо рећи да је народ немаран и равнодушан према школи. Та многе су незгоде. У варошима је опет много повољније, али признати се мора да варошани не полагају толико на књигу колико би требали. Ипак има начина да се народ о својим животним потребама обавијести, и пошто сазна ове да се упути, настави и т. д. Тај благодетни посао, позвано је свештенство да врши, и своју паству на пут прави да руководи. Ко хоће да се о том боље увјери нека купи књигу: Свештеник Јован Оберлин, или шта може учинити ваљан свештеник у својој општини, коју је књигу о год. издала „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића а не стоји више но само 10 новч.

С.

VI. Катихетичка бесједа.

О Богу као Творцу свијета невидимога или ангелскога.

Вјерују во јединаго Бога Отца, Вседржишља Творца..... видимим же всјем и невидимим.

Наша св. црква, која нас је научила да је Бог један по суштеству а триличан по лицима, учи нас даље да је трилични Бог створио овај свијет, кога видимо и на којему живимо, и невидими свијет или ангелеки. Но пошто је невидимо створено прије видимога, и ангели пошто су створени прије људи, зато ћу вам данас говорити о Богу као Творцу невидимога свијета или ангелскога, а идуће неђеље ћу вам говорити о Богу као Творцу овога видимога свијета.

Ко су дакле ангели?

Ангел, браћо моја, није ријеч српска него грчка, а српски ангел значи вјесник. А вјесницима по томе се називају они, које Бог шаље да нам јаве Његову свету вољу.

Када су створени ангели?

У библији има тако звана књига Јова, и тамо се вели овако: „*Једна сошворени биша звјезди, восхвалиша Мја гласом велим вси Ангели Моји*“ (Јова XXXVIII. 7.). Из тога се види, да су ангели створени прије свијех видимих ствари.

Шта су ангели по својој природи?

По својој природи ангели су дуси безтјелесни, обдарени најсавршенијим разумом изнад свију људи. Њихов је разум свијетао, њихово је познавање савршеније и јасније од нашега људскога. Но има тајна, које су и од њих са-

кривене, и које је Бог за себе задржао, јер је Он једини свезнајући.

Пошто су ангели без тијела, зато им није потребна храна ни одијело. Ангели у једном магновењу могу сићи с неба на земљу, али у једно исто вријеме не могу бити и овдје и тамо. Они могу проћи кроз затворена врата, могу и у нас саме ући а да их и не примјетимо, па зато се по својој ангелској чистоти изражавају са крилима, од којих они као дуси немају никакве потребе.

Ради чега су створени ангели?

Ангели су ради тога створени ради чега и људи т. ј. да би славили Бога, да би Га љубили и испуњавали Његову пресвету вољу. Тако је Бог послао архангела Гаврила да благовјести пресветој Дјевини Марији зачеће Спаситеља. Ангела је Бог био послао Авраму да му уздржи руку, којом је био подигао нож да закоље свога сина Исака. И сада се шаљу ангели свима благочестивим људима, ради руководства њиховог у Царство Небесно.

Међу овим светим ангелима има их, који су близу нас, који нас од саме колијевке не престано до гроба прате, а ти ангели зову се ангели-хранитељи.

Да ли је уза сваког од нас такав ангел-хранитељ?

Јест, и о томе нема никакве сумње, јер о томе говори сам Господ Исусе Христос: „*Бљудите, да не презрете јединаго од малих сих* :

глагољу бо вам, јако Ангели их на небесјех видју видјаш лице Ошца мојега небеснаго“ (Мат. XVIII. 10.), то јест: гледајте да не презрете кога од ових малих, јер вам кажем да њихови ангели-хранитељи на небесима једнако гледају лице Оца Мога Небеснога. Што је, православни Христјани, о дјечи речено, то се односи и на све људе без разлике. Јер сваки је човјек Богу мио — био младић или старац, муж или жена, богат или сиромашан: свију је Бог створио. Господ нас све једнако љуби, и свима жели спасења.

Наша св. црква моли се сваким даном Богу, да нам свима пошаље ангела-хранитеља, и то овим ријечима: „*Подај, Господи, Ангела мирна, хранитеља души и тијелес наших*“. Сама се моли а и нама заповиједа да се молимо ангелу-хранитељу сваку вече кад пођемо спавати, и свако јутро кад из постеље устанемо, да би нам он као хранитељ и покровитељ наше душе опростио све, чим смо га увриједили у животу нашем.

Овако, браћо моја, без сваке сумње вјерујте, да је Господ Бог заповједио својим ангелима да нас чувају на свима путовима нашега живота.

Но кад је уз нас свакога ангел-хранитељ, зашто га ми не видимо?

Љубезни Христјанине! При све том што ти не видиш твога ангела-хранитеља, ипак немој мислити да он није код тебе. Ми не видимо својих ангела-хранитеља зато, што су они дуси без тијела а ми смо са тијелом, и зато наше тјелесне очи виде само оно што тијело има. Ми их и зато не видимо што их нијесмо достојни, јер смо ми грјешни, а они — свети. Ако хоћеш да

видиш ангеле, то онда живи праведно и благочестиво — они се благочестивим људима дјјствително јављају, као што су се јавили Авраму, Мојсију и светим апостолима. Но ми их чешће пута сами од себе одгонимо. А кад то бива? Ево када: кад ми гријешимо а не кајемо се, јер као што дим одгони пчеле — вели св. Василије Велики — тако и ми гријесима одгонимо ангела-хранитеља од нас. И тако одгоним од себе ангела-хранитеља кад говориш срамне и безобразне ријечи, кад свој гријех браниш и правдаш га. О браћо, чувајмо се гријеха, који нас удаљава од ангела-хранитеља!

Да ли се сви ангели т. ј. бесплотни дуси брину за наше спасење; јесу ли сви добри и свети?

Не, браћо, нијесу сви. Има и злих духова, а то су ђаволи. И они су били од Бога створени добрима, па су за тим сами собом зли постали. Ђаво је хтјео да буде раван Богу, зато је изгнан из заједнице свијетлих духова. Немогући шкодити Творцу, ђаво свом снагом стара се да шкоди човјеку. Али он не може човјеку досадити, ако сам Бог не допусти. Он, „*јако лев рикаја, ходиш, иски кого погложити*“ (1. Петр. V. 8.). Побрини се, Христјанине, да не би пао у руке врагу, од тебе зависи да будеш међу св. ангелима или међу злим дусима. Не знам, браћо, ко од вас не жели прво, а не боји се посљедњега.

Зато браћо, помолимо се Богу да нас избави сваке вражје силе, да нас огради својим светим ангелима, помоћу којих би достигли савршенство у вјери православној, и сподобили се Његове славе. Амин.

— п. п.

Ријеч на Божић.

„Христос раждајетеја славите
Христос с небес срјаштите“.

С овим радосним ријечима благочестива и православна браћо моја, поздрављам вас на данашњи дан Рождества Спаситеља нашега Христа. О! како да се не би радовали и веселили овакome сјајном дану? Чему другоме бољему могли би се радовати и веселити него овоме највишем празнику и дану, јер се у овај дан родио Господ Спаситељ наш, истинити Син Божији. Зато дужност свештеничка налаже ми да вам данас говорим о рођењу Сина Божијег. Премда многи знате, како и гдје се родио Господ наш, и који је први удостојио се знати и вијети рођење Његово и који му се први поклонили; али сво опет ћу вам о томе казати, јер никад нам није тешко повторавати и причати оне радости, весела и вијести, које су у нашој лијепој вјери православној.

Господ наш Исус Христос, истинити Син Божији, од јединосуснаго и безначалнаго Његова Оца послан је за наше спасење и дошао је на земљу као човјек да нас избави од гријеха и проклетства. Па од кога се Он родио? Чујте, сад ћу вам причати.

Заблуђени и безумни Јевреји, мислили су, па још и сада лудују, да Христос Бог, треба да дође на земљу са великом сјајношћу и славом царском. Но преблаги Бог на други начин дође да спасе род човјечански, изабра за матер Пречисту Дјеву, која је била од рода и племена царског, али је живила у сиромаштву, и ни најмање није помишљала на њезино племе, јер се била одала Богу са својим смиреним срцем, са вјером, побожношћу и савиним дјјвовањем својим. Она је предана била праведном Јосифу, старом човјеку, која је у обхођењу поштеног живота свога с њиме пре-

бивала, само да имаде вјерна чувара Својега дјевовања.

Ето браћо! Кога је Господ Бог наш изабрао за матер да роди сина Божијег; ето кога је за названог старатеља намјенио Пречистој Дјеви; ево од које је дјевојке благоизволио Господ Исус Христос да узме тијело и да постане човјеком. Да, тако је браћо моја! Звање, богатство, бљесак и раскош није вазада пријатно код Бога, нити привлачи Његово благовољење. Простота, кротост и смиреност срца и благочестиви живот, то нас чини пријатним и љубезним код Бога и Спаситеља нашег.

Господ наш Исус Христос родио се је у вертепу — у пећини, гдје се налазила бесловесна животиња; по рођењу постављен је био у јасле, из којијех је јела животиња. А ево како се то догодило и како то причају божествени евангелисти: „*Исус Христово рождество сице бје: обручењем машери јего Марији Јосифови, прежда даже не снисијсја има, обрешесја имушии во чревје ош Духа свјаша*“ (Мат. гл. 1. ст. 18.) а то ће рећи: А рођење Исуса Христа било је овако: Кад је Марија, мати Његова, била испрошена за Јосифа, а још док се нијесу били састали, нађе се да је она трудна од Духа светого.

„*Во днеш онех изиде повеленије ош Кесара Августа, написати веју вселенију*“ т. ј. издата је била царска заповијест, да се напишу сви становници и подајници римскога царства. „*И идјалу сви прича евангелист, написати сја киждо во свој град. Взиде же и Јосиф ош Галилеи из града Назарета во Јудеју во град Давидов, иже нарицајтсја Вишлеем*“ (Лука гл. 2. ст. 3. и 4.).

Витлејем налази се близу Јерусалима, који је тада био мала варош, и у коју се било сабрало много свијета на уписивање. У томе мјесту бијашу се уконачили и смјестили сви богаташи, тако, да за сиромаше не бијаше мјеста, него гдје се који затекао ту је и преноћио у околини Витлејема. Јосиф и Дјева Марија, бијашу отејели близу вароши у једној пећини. *Бист же јегда биша тамо прича божествени евангелист исполншасја днјеј родиши јеи, и роди Сина својего ирвенца, и повити јего, и положи јего в јаслех зане бје им мјеста во обители*“ (Лука гл. 2. ст. 6. и 7.).

Дакле Господ Исус Христос, цар неба и земље рађа се у вертепу, повија се и ставља у јасле.

Сјетите се често благочестива браћо! Колико се за нас понизио наш Господ Исус Христос, и како је од малога дјетињскога узраста Његова, почео да подноси нужде и невоље свакојаке, а то све за наше спасење; промислите, да је све то поднио и претрпио по Његовој многој љубави за нас грјешне. И кад вам дође у памет каква лукава замисао, која

вас тјера и приморава да се предате у зле обичаје, весеља, неупутне сласти и страсти, тада се сјетите и реците: Како је Господ наш од Његове дјетињске младости поднио и претрпио толику окудицу и муке свакојаке, а то све да нас избави од власти и чељусту ђаволске, па зар ми да се предамо у власт и нокте вражије? О, то не дај нам Боже никада да упаднемо у замке и претрпимо губитак и неправду. А ви бједни сиромаси, слушатељи моји, који живите у свакодневном уздисају, сјећајте се како је и сâм Христос претрпио нужде и невоље, још од првога дана рођења Његова, сјећајте се велим, колико су несреће људскога живота отежавале Његову божествену душу, и најпосље сјећајте се, како је то све претрпио многомилостиви Бог, а све ради тога да нас постави и уздигне у блажено небесно царство Његово. Зато треба да прослављате са срдачном радошћу данашњи сјајни и спасоносни свега хришћанскога свијета овај радосни празник.

А сада чујте браћо моја, коме је најприје јављено рождество Христово, чујте ово са пажњом, да дознате боље, о рођењу Господа нашега Исуса Христа. Богодуховени евангелист Лука прича ово: *И пастширије бјеху в тоиже странѣ објашити, и стрегунити страву ноћнију о сшадје својем, и се Ангел Господењ шта в них, и слава Господња осија их; и убојашасја стравом велим и рече им Ангел: не боитсесја: се бо благојестивују вам радост велију, јаже будеш всјем људем, јажо родисја вам днеш Спас, иже јест Христос Господ, во градје Давидовје, и се вам знаменије: обрјашитеште младенец повити, лежат в јаслех, и везену бист со Ангелом множество воин небесних, хвалаштих Бога и глагољущтих: Слава в вишних Богу и на земљи мир, в чловејцех благоволеније, и бист јако ошидоша ош них на небо Ангели, и чловејци пастширије рјеша друг ко другу: придем до Вишлеема и видим глагол сеј бивши, иже Господ каза нам и придоша посијшесја, и обрјешоша Маријам же, и Јосифа и младенец лежат во јаслех видјеште же сказаша о глагоље глоголаом им о ошрочати сем и вси слишавши дивитсесја о глаголаных ош пастширеи в ним.*

Браћо моја, чудна су и особито велика дјела Божија.

У Витлејему тада су се налазили многи и различити људи а међу њима било је мудраца и високих књижевника и фарисеја, али ни једноме од њих није благоизволио Господ открити Његово божествено рођење, него је простим и сиромашним пастирима удијелио благодат и достојанство, тако да они први чуше од Ангела о светоме рождеству, и да виде мноштво небесне војске, који су хвалили и славили Бога појећи: „*Слава во вишних Богу и на земљи мир, во чловејцех благоволеније*“.

Јест, тада је било много мудраца у Јудеји, али су они били мудри само за себе а не о Богу; они су тумачили слово Божије како су хтјели а заповјести Божије чували су како им се допадало; они су се поносили са својом безумном фантастичном мудрошћу, заборављајући шта им је рекао Господ преко пророка „Погубљу њихову мудрост и ушају од њих разум“ (Исаија 29. 14.).

Али нијесу били такви пастири витлејемског стада, они нијесу помишљали на своју памет и мудрост, него са скромном простотом срца свога, пазили су на слово Божије, и сасвим срцем и свом душом трудили су се, како ће испунити слово Божије, и оно што су чули и виђели, и зато се обистинило у њима оно слово Господње, а то је оно што утајено од мудрих открило се простим безазленим пастирима, који су били готови да слушају и извршују добре савјете. Ето браћо, такви су били пастири витлејемски, па зато су и први удостојили се да чују радосну вијест о рождеству Спаситеља нашега Исуса Христа.

Благочестиви Христјани! Ви по вашему занимању и имању подобни сте пастирима витлејемским. Ви више пута бивате прекорени из узрока тога што нијесте великог знања, и та простота ваша у разговору и животу вашему више пута бива узрок да вас клеветају и руже а и ви сте се уобичајили да говорите о себи, како сте људи неуки и незнатни. Али није тако моја браћо, не сматрајте христјанску простоту за поругу и клевету, не није тако; смиреност и простота срца довољна су да је искрена а у исто доба да је удружена са послушношћу и покорношћу к вољи Божијој и заповједима наше свете матере цркве и вјерност од Бога нам даним властима. Смиреност говорим да је простота срца и добродјетел, с којом можете угодити Богу.

Божествени Лука говорећи о пастирима примјечава, да су, кад се Христос родио, били будни и чували су ноћну стражу о стаду своје.

Ево како треба да и ви будете подобни пастирима витлејемским. Спаситељ наш родио се у ноћно доба, и сви онда који су се налазили у Витлејему спавали су спокојно, само су анђели били будни, чудећи се великом таин

ству преславнога рождества, будни су били и пастири витлејемски да изврше њихову дужност *бдјаште и чувају стражу ноћнују о стаду својему*.

Сваки од нас као човјек, имаде дужност на овоме свијету, јер рађа се да испуњава дужности своје као човјек и према Богу и своје ближњему, да угоди Богу и најпосље да добије вјечно блаженство у царству небесном. Онамо не ћете бити питани, зашто нијеси постао богат, великаш и славан међу људима, него ћеш бити питан: јеси ли испунио тачно своје христјанске дужности, не ће питати да ли се трудио за своју корист, него јеси ли љубио свога ближњег. Будите дакле браћо моја, вазда готови и ревностни у поштеним пословима, трудите се и радите у колико вам допустиле буду ваше могуће силе, вазда славећи и благодарећи Всеблагога Бога, на корист себи и ближњим својим, да будете тако подобни богољубезним пастирима витлејемским, да угодите и задовољите као што су и они угодили ономе, који се ради нас и наших грјехова родио и на земљи јавио.

А витлејемски пастири како су чули од анђела за рождество Спаситељево, одмах су похитали и дошли да му се поклоне, а та вијест о Спаситељу била је за њих особито радосна, по жељи што скорије да му се поклоне, толико их је велика радост била обузела, да су све оставили и брзим корацима корачали да испуне њихову најсветију дужност. Ево браћо моја, колико је похваљено дјело пастира витлејемских, па зато треба да се често сјећате њих, и трудите се да будете и ви као они. Када зазвони на светој цркви звоно, које вас позива на молитву, тада оставите и ви сав ваш посао и похитајте с вјером и побожношћу дому Божијем, да благодарите Богу за његово човјекољубије и да му се помолите искрено за спасење душа ваших. Али како жалим и уздишем када дође света неђеља или који други празник и погледам како није црква пуна Христјанима као што је данас. Дакле за љубав онога, који се данас родио и на се тијело примио, често и уредно долазите у цркву слушати света правила и да се Богу помолите од свега срца и са пуном побожношћу да се спасете у овоме и будућем животу — Амин.

П. Венијамин.

Бесједа

при освећењу српске цркве у Градачку 8. новембра 1887. год.

Ва имја Оца, и Сина и св. Духа.

Благословени слушатељи! Данас је овдје свечан, весео и радостан дан, радостан за свакога Хришћанина — за свакога Србина

овога мјеста; јер су довршили оно, око чега су се заузимали и трудили; постигли су оно, за чим су жудили. Направили су ову цркву, — овај свети дом Божији, у коме ће се премило-

стивом Творцу уздизати топле молитве за цио православни род хришћански; и у коме ће побожни хришћани добијати душевну храну слова Божијег. Подмирили су дакле највећу потребу — потребу душевну. А и нема веће радости него кад човјек подмири и испуни потребе душевне. Јер радост подмирења тјелесних потреба тренутна је, а задовољење душевно трајно је.

Ми смо се данас и сабрали сви овдје да будемо учасници те радости, да присуствујемо освећењу ове цркве, — свечаности и слави ове цркве.

Црква је ова била до данас тек само зграда — грађевина, а од данас благословом просвећенога владике, постаје дом Бога живог.

Па за то данас као на дан освећења ове цркве, ми ћемо и прозборити коју о самој цркви: цркви хришћанској у опште и српској на посе, а имено: о њиховој сличној судбини и прошлости.

Прије Исуса Христа било је само незнабожачких („капишта“) и јеврејских храмова. Први и највећи храм јеврејски направио је по благовољењу Божијем премудри цар Соломон, на брду Сиону у граду Јерусалиму — и овај храм Соломонов био је тек „Прообраз“ или предлика хришћанског храма.

У вријеме Христа и одмах после њега Хришћани су се ради богомоље скупљали у храму јеврејском, у коме је сам Исус Христос, а доцније и апостоли проповиједали.

Али још доцније послје Христа, кад је настало велико гоњење Хришћана — Хришћани се нијесу сабирали у јеврејском храму, нити су пак могли ни смјели подизати себи особите цркве, јер су их незнабошци гонили; него су се по приватним и сакривеним домовима тајно скупљали, крили су се и по катакомбама — пећинама — те се у њима Богу молили.

Пећине и сакривена мјеста биле су прве хришћанске богомоље. Јер, за кога се дознало да је Хришћанин, да у Христа вјерује, тога су незнабошци и незнабожачки цареви одмах на муке метали.

Ако је гдје била подигнута која хришћанска црквица, то ју је сила незнабожачка првом приликом срушила и у пепео претворила. И из тога времена имамо хиљаде мученика, који су својом смрћу засвједочили истинитост свете Христове науке. И кад би хтјели наводити примјере као доказе гоњења хришћанске цркве, то би их могли хиљадама навести, јер их је историја хришћанске цркве препуна. Та ето: сви Апостоли и скоро сви њихови ученици мучени су и на мукама, за светињу Христове вјере помрли.

Ето, тако су гоњени први Хришћани и хришћанска црква.

Но кад грчки цар Костантин велики, 313. године по Христу прогласи слободу свију

вјероисповјести, па дакле и слободу хришћанској вјери у својој држави, и од тада Хришћани почеше свуда на јавним и отвореним мјестима правити велике и великолепне цркве.

Великаши и цареви почели су се од тада надметати, који ће љепшу и краснију цркву направити, и радовали су се кад је црква што љепше израђено и украшена била. Тако на пр. кад је византијски (грчки) император Јустинијан довршио и украсио цркву „Софију“ у Цариграду, у заносу своје хришћанске радости узвикнуо је: „Ја сам победио Соломона“, т. ј. он је бољу и величанственију цркву озидео, него Соломон.

Ето, ма и у кратко и летимично видисмо каква је била судба Хришћанства и хришћанских цркава од Христа до грчког цара великог Костантина.

Кад се на ту судбу хришћанске цркве од Христа до вел. Костантина осврнемо: то видимо велику сличност са судбином српског народа и српских цркава од Косова до данас.

Као год што се први Хришћани ради богомоље по пећинама крише, тако исто и Срби су се послје Косова крили. Срби су се по пећинама крили, као што и једна српска пјесма вели: „Студен камен у пећини хладној, бјеше олтар српским молитвама“.

Као год што су први Хришћани мучени, тако су исто и Срби послје Косова мучени и на кољу издисали.

Као год што су код првих Хришћана приватни домови за скупљање и богомољу били, тако су и код Срба били, у дубљини шума, сакривени манастири.

Као год што су незнабошци рушили прве хришћанске цркве и у своја идолска капишта их обраћали, тако су исто и наше српске цркве и манастири рушени, и „гдје су биле куле и кубета дизаху се витка мунарета“.

Као год што за вријеме великог Костантина, почеше Хришћани подизати великолепне цркве свуда на јавним мјестима, да се часни крст сјаји и уздиже на страх непријатељима, тако исто и ми Срби у Босни данас послје петстољетног робовања и мучења зидамо цркве, подижемо звона и узвишујемо часни крст спрам полу-мјесеца.

Као год што се Јустинијан у свом ентузијазму, у својој заносној радости и одушевљењу осјећао, кад је цркву Софију довршио, зар се и ми данас исто тако овдје не осјећамо?

Ето, видјесмо каква је била судба српске цркве до данас; видјесмо и какво је гоњење и какве је буре претрпила водећи нас „тихому пристаништу“.

Но баш у том највећем гоњењу српска црква је и била једино прибјежиште свију оних, који су страдали.

Заиста наш народ схватио је важност и значај цркви, па зато их данас толико прави и подиже.

Сваки Србин зна, да је црква поред своје хришћанске светиње, за нас Србе још и од нарочитог народног значаја.

Кад је наш народ политички пропао био, тада га је црква прихватила, и она му је била средиште и стожер, око кога се наш народ са надом обавијао; она му је била фењер, који је освјетљавао стазу по којој ће гредити својој будућности.

Блага ријеч у цркви старца духовника, била је мелем ојађеном срцу Србинову.

Код цркве је Србин увијек могао чути прошлост, и на основу исте гајити наду и на бољу будућност.

Код цркве си увијек могао чути српске гусле, гдје ти јецају и наричу о Козову и цару Лазару; могао си чути српског слијепца, гдје ти опијева Милоша и Марка, гдје ти пјева „Српску славу и српске јунаке“, гдје ти пјева „љуте битке муке свакојаке“. Пјевао ти је историју; пјевао ти је твоју прошлост; пјевао ти је дакле „што је негда било“.

Пјесма српског слијепца у сабору код цркве била је оно, што је код просвјешћеног свијета „јавно предавање“.

Српски народ увијек се је најрадије искупљао код цркви; јер је знао да је ту под највећом заштитом — заштитом цркве.

Код цркви су се и највећа државна дјела у Срба свршавала.

Тако на пр. кад је „збор зборила господа хришћанска, код бијеле Грачанице цркве“ и питала „куд се ћеде цар-Немање благо“, ту је Саво Немањић бранио част својих родитеља, и доказао да Немањићи нијесу потрошили благо „на наџаке и на буздоване“ већ на цркве и на манастире. Између осталих цркви и манастира Саво вели, да су Немањићи саградили: „Миљешевку на Херцеговини“ — „Озрен цркву на сред Босне славне“, „и Гомељу на граници сувој“, „Моштаницу у Крајини љутој“.

Код Самодрже цркве доказао је Краљевић Марко да је на Урошу царство, и толико је Марко „тежио на правду“ да није говорио: „Ни по бабу ни по стричевима, већ по правди Бога истинога“.

Тако исто на Козову код Грачанице цркве: „Цар је Лазо причестио војску“ и спремио је да брани крет часни и слободу златну од навале „злога госта европскога“.

Кад се наш народ није смио ниђе скупљати, тада се је састајао код цркава да се ту виде

и да се једни другима најадају о својој муци и невољи. Дакле црква је за нас била прибјежиште у данима нашега страдања.

Зато се је наш народ и односио увијек према цркви синовљом послушношћу; зато и данас наш народ чим је осјетио благодат слободнијег времена: одмах се трже, скочи и поче подизати што се порушило, а правити и гдје није било.

И заиста, данас се цркве у Босни на славу Бога толико множе, тако рећи, као да изничу.

Према свему овоме види се свјесност нашега народа; види се колико зна значај цркви и појима важност њихову. Наш народ зна да је и српској школи најнегурније земљиште и опстанак у сјену црквеном.

Но што су данас многе цркве богато украшене, и што су са својим потребностима богато снабђевене, зато се има поред народног пожртвовања, благодарити и Његовом Величанству нашем премилостивом Цару Фрањи Јосифу I, који је све — па и ову цркву са великим новчаним даром и многим потребностима црквеним обдарио.

Из свега доведе реченог, ми смо у кратко и у неколико тек видјели прошлост наших цркава, а видјели смо и важност њихову како у прошлости, то још више у садашњем времену — времену слободнијем.

Па за то благосл. слушатељи кад смо сада видјели и кад сада знамо да је црква за нас од такве важности и значаја, колико за вјеру толико и за народност — зато велим у каквој се љубави и осјећајима према цркви налазимо данас, останимо у тој љубави и увијек према њој. Останимо и будимо увијек ревнитељи цркве, као што је патрон и заштитник ове цркве пророк Илија ватрено ревновао за Господа Бога.

Уважавајмо и са искреношћу слушајмо увијек глас цркве. Та она нам је очувала све што имамо: језик, вјеру и народност; слушајмо глас њезин, јер ми кад смо у цркви осјећамо се расположени према свакоме, осјећамо љубав према свакоме. Осјећамо се ту да смо сви браћа једне вјере, да смо сви равни, да смо сви синови једног Оца — Бога и једне матере — цркве.

Ми смо данас радосни, јер видимо да нам је садашњост повољнија, него прошлост, а пошто свијет не иде на горе, то се у опште можемо надати и на бољу будућност; — радосни смо ми пак овдје, јер видимо довршену ову цркву, овај храм божији, у коме ће се служити „часна летурђија“ и у коме ће се побожне душе у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

својим мислима, у молитви, тако рећи, с Богом разговарати.

Али нијесмо ми сами радосни, него се радује и црква; јер у нама види знаке хришћанске побожности, знаке пожртвовања, знаке љубави и оданости.

Црква је ова данас увјенчана, освештана и благословена. Благословен је браћо и ваш труд и ваше заузимање око ове цркве.

Црква се је ова данас први пут за вас —

за своје „ктиторе и приложнике“, као и за све Хришћане Богу помолила.

За то и ми данас као на дан прве службе у овој цркви — на дан црквене и наше славе и свечаности помолимо се, велим, Богу и ми за цркву, те са највећом усрдношћу рецимо: *Сохрани Господи храм сеј сејати и утврди јего во вјеки вјеков. Амин.*

Говорио:

Васа С. Поповић,
свештеник.

С т а р и н е.

Митрополит Ерцеговачки и Захолмски.

Ово је написано грчки: у печату су турска слова а околу грчка: Јосиф митрополит Ерцеговачки.

Чесни старци (издерано) престолтели в' селахъ заборче, (ваљда Забрђе; види Шематизам Дабро-босански 1883. стр. 54.), Двскоко (Дубачко), Ђремици (Јеремићи), кы.... (вишница),... доленици (Тољевићи), костреца (Кострача), копевно (Копривна) и Ђковица, Благословени... кадилџк власначки, нашеа епархи. благодатъ вѣди вамъ и мир ѿ... вѣддержителъ, ѿ наше молитва и Благословение, и прощение; вѣдомо вѣди что реченна селахъ ваша. Благоговѣномъ во всщенствѣ, поплъ, теорѣню даже до дне за е.... нѣ Родъ; пако да поетъ вна, и да совершаетъ... церковнаа сажениа правилнаа, и да примаютъ вса парохилнаа... олдѣтѣ сщценство его, и налих царскѣю мирно, паже батиломъ текѣциѣю годинѣ. Си, гроша 45. и.... ѿ вѣраноже да собираетъ Благословенимъ христаномъ, нашѣю обичнѣю царскѣю мирно, и перво, и второ, и третиа Брачнѣ, и прочиа архирерискаа прихоздениа, и правилнаа, и да врѣчатъ намъ. Читите убо, и любите того, благоговѣкитеже аки носѣци образъ нашъ, и вожиа Благодатъ и безконечнаа милостъ, и Снашею молитвою, вѣди Совеѣми вами. 1816: Мартъ 1:

Потпис грчки: Ерцеговачки Јосиф и молитвеник ваш.

Примједба преписивача. Овај Јосиф био је сестрић митрополита босанског Калиника, који је у шематизмима записан од 1809—1812. Живи свједоци данашњи, који то вријеме памте, кажу, кад је Калиник у Цариград пошао, оставио

је мјесто себе свога сестрића, епископа Јосифа, овога истога; па кад је мостарски, или херцеговачки митрополит умр'о, онда овај Јосиф постане митрополитом херцеговачким. Дакле онда не ће бити истина, да је епископ Венедикт Краљевић био уз митрополита Калиника, кад је овај имао свога сестрића. С. Б.

На врху печат мали, а унутра турска слова.

† попе теорѣне поповичъ Молитвѣем тебе отечески приносимъ ѿ алекса Марковичъ гроша тридесетъ. што си послѣ ѿ царске мирѣ и да тне на знанѣ

Аллам тебе како видишъ мой писмо с пѣтѣ да вѣминъ сокомъ попа вожо лекичи, и да доѣде право кнама с сараево слободно, имамо потребно ликартиа вама, да вам кажемъ, каквое нама заповѣдно честити везиръ, без изречение чекамъ да доѣде оба два дрѣго-дичне неморе да вѣде. и промислите добро, да не доѣтите, ерх послне вдаричете сами вѣдѣ — ер ниесте вы сами шточете доѣи — но ѿ све нашега епархиа ѿ свакога кадилџк долазѣ. и чею каквое заповѣдъ — и идѣ опет на тракъ. тако да чините и вы двонца да се вѣдите покорни. ка и остали поповы.

У Сараево, аѣки: (1821.) фебрара 16 (12.)

Потпис грчки: Босанско-Сарајевски

Вениамин с. р.

† Попе теорѣне молитвѣемоте отечески и авламоте каквемо примили по Iwѣ вѣднѣ парѣсно сто си нам послѣ, и казиво намъ да си се попласно ѿ насъ, за кви вѣсма се цѣдимо, мы тебѣ пишали да доцесь кнама, да развѣмемо стое менѣс васъ и енѣрасима твои. дакле слободно анде къ нама, и по-

кѣпи... (издерано) ѿ енѣриа колику моресъ пак донеси соболю и тевтеръ кои годъ ѿ нѣриаша твои неце дада мурю, и анде къ нама слободно посто се запостимо, и донеси нама свѣже колику моресъ висе, и сто годъ имасъ съ нѣриасима ми цемо исправити. такъ сотвори съ нашнемъ молитвомъ — 1832. февруаря. 15 дан.

Потпис грчки: Босанск-Сараевски
вениамин. с. р.

Адрес на писму: датиса в рѣцѣ
попѣ ѿорѣнио поповицѣ.

молитвено в лепеновицѣ

свидѣтелство

Свѣщенная добрѣ оуставиша богопроповѣдници апостоли и сними же свѣщенное сословие богоносни шцѣ повелѣша и заповѣдаша да никтоже безистазана на степенъ свѣщенства восходитѣ да недѣютса божественна несвѣщенѣ сегѣ ради и сегѣ по дѣхѣ сина моего георгиа пришедша къ мои хѣдости и поставишѣ предѣ иконѣ владыки христа и преставыа богоматере и воспоманишѣ емѣ страшное сѣдище христово да чистимъ исповѣданемъ исповѣтса прежнихъ своихъ согрѣшениа. таже тако человекѣхъ согрѣши въ животѣ семъ и испиташѣ опасно глѣбинѣ сердца егѣ, и

верѣтошѣ достоина семѣ бити. воима оца и сина и свѣтаго дѣха. аминь.

(...) овдѣ је био мали печат, на ком се једва познају ове резотине:
ОЛО
ХОН

иеромонахъ висарионъ Екклесиархъ пеѣскии овѣци
дѣховнихъ сараевски

Сва ова свѣдошѣба написана је и потписана је минејским словима врло читко.

Чеснѣкиши шче Георгие здравствѣтите ѡ господѣ на многоа лѣта желим развѣстити за ваше свако благополучие и авламиа вамъ за Господина новoga Митрополита добро-Босанскога Ямвросиа и за нѣговѣ Поздравка вама: Ако би вас ѡ зовнѣо И да васъ зовем драговолно да доѣшѣ Ялѣ ѣ очи Петровадне: рано ѣ копривно ѣ ивана да отворишѣ церкѣ на Петровѣ дан: Слободно весвакога ѣмла: И са стране: владичинѣ и шѣрака слободно живогамъ бога неварамте на мои шбразъ доѣи верлоѣе добро бити за васъ допослѣдка Иера ѡ имам посла: владичина кодѣ Милиѣа церкѣ: Я шчо годѣ стечешѣ: Чавати: И одѣ пишими при Иѣлѣкѣ шѣшли доѣи сречени данѣ: или неѣшѣ дазнамъ. И сотиенъ штаемъ ѣ здравѣ васъ лѣбезно Поздравлаюѣи: И добро вамъ желеѣи ѣ вирѣшѣ Поп: Стефанъ: Сарайна. Юниа 21. 1836.

Ово је писао данашњи стари прота сарајевски Стеван Баковиѣ.

Конзисторијалне окружнице.

Број 320.

О к р у ж н и ц а

протопрезвитерским уредима, и свему парохијалном свештенству.

Позива се сваки свештеник, преко протопрезвитера, да што прије, а најдаље до конца јунија ове године, поднесе тачни извјештај, само у бројевима, колико је у прошлој години 1883. од 1. јануара до послѣдњег децембра, крштено у његовој парохији мушке дјеце, а колико женске? Колико је чељади, велике и мале, сахрањено мушке, а колико женске? Колико је вјенчања обављено преко цијеле 1883. године у свакој парохији; на примјер:

у парохији Н.	родило се 1883.	мушке дјеце	12
"	"	женске	" 9
"	" умрло	муш. чељади	8
"	"	жен.	" 14
"	" вјенчања	било је у све	10

Н. Н. потпис пароха.

Из сједнице Конзисторијалне
У Сарајеву, 27. априла 1884.

АЕ и Митрополит Босански:

Савва.

Број 1088.

О к р у ж н и ц а

Српско-православна општина.

„Српска Матица“ у Новом Саду издаје из задужбине Петра Коѣевиѣа у интересу просвјете српскога народа, лијепе и поучне књи-

жице. Свака књижица износи 3—5 штатманних табака а цијена је врло мала само 10 новч., те ушлѣд тога и ова конзисторија препоручује

свима општинама, да почну узимати ове књижице, које ће бити најсходнији дар нашој младежи при испитима, и у којима ће и старо и младо најљепшу поуку наћи.

Пошљите „Матици Српској“ у Нови Сад 1 фор. па ће те примити 10 књижица.

Из сједнице Конзисторијалне
У Сарајеву, 12. септембра 1886.

АЕ и Митрополит Босански: **Ђорђе Николајевић.**

Кад се поји „честњејшују херувим“ а кад не.

Честњејшују поји се:

У недјеље цијелог љета, (у дане „пред-празднства“ „попразднства“ и седмичне дане.

Не поји се: у дане Христових и Богородичиних празника и то: на „Рождество Богородице“ 8. септ. и „оданије“ истог празника. На „Воздвиженије креста“ 14. септ. и „оданије“. На „Ваведеније“ 21. новем. и „оданије“. На „Рождество Христ.“ 25. дец. и „оданије“. На „Обрјезаније“ (Ново љето) 1. јан. На „Богојављеније“ 6. јан. На „Три Јерарха“ 30. јан. На „Сретеније“ 2. фебр. На „Благовјешченије“ 25. марта. Од суботе „Лазарево“ па до недјеље Томине; у све недјеље св. петдесетнице, осим недјеље „Свјатих Отец“. На „Преполовљеније Петдесетнице“, у сриједу пред „Вознесенијем“, на празник „Вознесенија“ (Спасов-дан). и „оданије“. На „Сошествије св. Духа“ први дан и други и „оданије“, на „Преображеније“ 6 августа и „оданије“. На „Успеније Богородице“ 15. авг. и „оданије“.

У све поменуте празнике и њихова „оданија“ не пјева се на јутрењи „честњејшују“, осим ако се деси празник или оданије у недјељу и тада се има пјевати: „честњејшују херувим и славњејшују без сравненија серафим“ и т. д.

Црквено правило.

За недјеље и празнике мјесеца децембра т. г.

I. Недјеља 27. (по духовима) пада 29 новембра влада глас 2. На „господи возвах“ стих: на 10. воскресни 6. и 4. св. мучен. Парамону; Слава Иниње богородичан гласа. — На „стиховње“ гласа Слава Иниње богородичан гласа. На јутрењи: Еванг. воскресно редовно. — На литургији блажена гласа, тропари по „входу“ обично као и 15. недјеље. Апостол Ефес. зач. 233. Еванг. од Луке зач. 71. „Исус излијечи жену од нечиста духа у суботу“.

II. Недјеља. 28. пада 6. дец (св. отац Никола) влада глас 3. На „господи возвах“ стих: на 10. 4. ст. гласа и 6. свет. оцу Николају. Слава светом Иниње богородичан гласа. Затим „вход“ „прохимен“ дана и читање „паримеја“ светом. На „литији“ стихире храма и светог (ако има). На „стиховње“ гласа. Слава светом Иниње по гласу. На благословенију хљебова тропар: „Богородице дјево“ два-пут и светом један-пут. На јутрењи: Еванг. воскресно. На

„литургији“ блажена гласа и 3. пјесма од канона светом. — По „входу“ тропари прво воскр. и храма Богородици (ако је храм њен). Затим светом: „Правило вјери“ итд. кондак воскр. Слава кондак светом „В' мирјех свјате“ итд. Иниње Богородици храма или „Предстатељство Христ“ Апост. Колошанима зач. 250. Еванг. од Луке зач. 76. о „великој вечери“.

III. Недјеља. 29. пада 13. децем. влада глас 4. На „господи возвах“ ст. на 10. 6. воскр. и 4. мученицима (које наш народ при читању крстне славе назива: „свјати Петозарни“ мученици). Слава мученицима, Иниње богородичан гласа. На „стиховње“ гласа Слава мучен. Иниње богор. по гласу. На јутрењи Еванг. по реду воскресно. На „литургији“ блажена и друго обично. Апостол Колош. зач. 257. Еванг. од Луке зач. 85. „Исус исцјељује десет губавих људи“.

IV. Недјеља. 30. пада 20. децем. влада глас 5. (од 20. децем. настаје „Предпразднство“ свијетлог празника Рождества Христова). Недјеља пак пред „Рождеством“ зове се недјеља „свјатих отац“. — На „господи возвах“, треба узети на 10. ст. 4. воскр. гласа. 3 ст. предпразднству и 3. Оцима. Слава Оцима. Иниње предпразднства глас 6. Ако је „литија“ онда стих: Предпразднству на реду. Слава Оцима Иниње предпразднству. На „стиховње“ ст. воскр. гласа, Слава Оцима, Иниње предпразднству. На јутрењи Еванг. воскр. На „литургији“ блажена гласа и предпразднства пјесма 3. По входу „тропари воскр. Оцима“ предпразднству, Слава кондак Оцима, Иниње предпразднству. Апостол Евреем зач. 328. „Вјероју приде Аврам“ итд. Еванг. од Матеја зач. 1. „Књига родства Исуса Христа“ итд. Ред недјељног Евангелија оставља се. Прич.: Хвалите и Радуетесја прав. У петак 25. децембра пада свјегли и велики празник Рождества Христова; народно: „Божић“. (Вечерња се свршава са литургијом св. Василије у своје вријеме). На јутрењи Еванг. по Матеју зачало 2. „Исус Христово Рождество сице бје“ итд. На литургији: Антифони, входноје „из чрева“ итд. Затим тропар: „Рождество твоје Христe Боже наш“ итд. Слава Иниње кондак „Дјева днес“ итд. 3. глас. Мјесто: Свјати Боже: „Јелици во Христа“ итд. Прохимен глас 8. Веја земља да

поклоните се тебје итд. Апост. Галатом зач. 209. „Једга приде кончина љета“ итд. Еванг. од Мат. зач. 3. „Исусу рождшусја“ итд. Мјесто „достојна“ ирмос: „Таинство строноје“ итд. (Ако се Рождество Христово деси у сриједу и петак (допуштено је „мирским“ јести месо јер од Божића до Богојављења нема поста, осим на Крстов-дан). У суботу 26. дец. (други дан Божића) „Собор Пресвете Богородице“. На „литургији“ блажена од канона празника пјесма 3. и 6. По входу:

„Сласи ни сине Божији рождејсја од дјеви појушчија ти алилуја“. (Овако се поји до ода-нија). Затим тропар празника Слава Иниње кондак: „Иже преже деници“ „Трисвјатоје“. Апостол Јевреем зач. 306. „Свјатјај освјашчајем“ итд. Еванг. Мат. зач. 4. „Одшедшим волхвом“ итд. Трећи дан Божића свети „Првомученик и Архидјакон Стефан“ 27. дец. пада у недјељу по Рождеству, а правило за исту доћи ће у јануару идуће године.

П. Б.

ШКОЛСКЕ ВИЈЕСТИ.

У српско-православни богословски завод у Рељеву примљени су за 1887/8. школску годину ови државни питомци:

Из дијецезе Дабро-босанске: Коста Чавић, Јово Ђокић, Димитрије Јевђевић, Јован Марјановић, Петар Варница, Јеврем Петровић, Симеун Поповић, Лука Карановић, Раде Милошевић и Рувим Бубњевић.

Из дијецезе херцеговачке: Видак Вишњевац, Томо Братић, Шћепан Шаренац, Висарион Петровић и Милан Шиљак.

Из дијецезе доњо-тузланске: Цвијетин Шовић, Митар Арсеновић, Перо Поповић, Ђорђе Јовановић и Илија Јовановић.

Разне биљешке.

Лист „Зрак“, који излази у Нишу, донио је биљешку да је г. Спиридон Маргетић протојереј у Имоцком (у Далмацији) најстарији свештеник у Српству, који је на Ђурђев-дан о. г. славио шездесету годину своје свештеничке службе. Но није то тако, старији је прото сарајевски Стефан Баковић, коме се равно 70 година свештеничке службе навршило 29. јуна 1887. а он још живи, и добро га служи здравље.

Откриће у Јерусалиму. Руско православно друштво у Палестини копа од неко доба на

ондјешњем руском земљишту, па је доселен открило старе градеке зидове Јерусалима и положај врата, која су за вријеме Спаситеља водила из града. Како су та врата најближа Голготи, мисле да је Спаситељ изведен кроз та врата на мјесто распињања. Друштво закључило је да се лати начина, па да се ти останци сачувају, у име чега је већ и одредило што је требало. Како друштво нема срстава, обратиће се хришћанском свијету, с молбом, да га подупре. Вел. кнез Сергеј ступио је у Петрограду на чело томе друштву, који ће отворити уписивање за палестинско друштво.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са овим бројем навршује се пола године, како „Дабро-босански Источник“ излази, и тога ради молимо своје досадашње претплатнике, нека изволе обновити претплату.

Уљудно пак позивамо и потејећамо ону гг. предбројнике, који се писмом и поруком јавише да ће лист овај држати, и захтјеваше да им се исти шаље — што је и чињено и сваки број отправљан им је уредно — нека своје обећању и дужности задоста учине.

Даље по наособ, позивају се протопрезвитери и надзиратељи нека се пожуре да од подручног свештенства покупе стару и нову претплату и овамо пошаљу, да би се обезбједило тачно излажење овог листа.

АЕМ. Конзисторија.

Власник и издавалац: АЕМ конзисторија. — Земаљска штампарија. — Одговорни уредник: Ђорђе Петровић, свештеник.